

Bez cīņas nav uzvaras!

BRĪVĪBA

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRATISKĀS
STRĀDNIĒKU PARTIJAS IZDEVUMS
FREEDOM Periodical of the Latvian Social Democratic Party

Nr. 10. (115.)

STOCKHOLMĀ

Decembris 1960.

KĀDAS PĀRMAIŅAS NESIS ASV PREZIDENTA VĒĻĒŠANU IZNĀKUMS?

Demokrātu partijas kandidāta Dž.F. Kenedija uzvara ASV prezidenta vēlēšanās neapšaubāmi izsauks lielākas vai mazākas pārmaiņas kā pašās ASV, tā arī pasaules politikā.

Tā kā visā priekšvēlēšanu laikā latviešu presē neparādījās neviens raksts, kas tuvāk apskatītu abas ASV lielās partijas, kas bija izvirzījušas savus kandidātus prezidenta vēlēšanām, un šo partiju programmas, bet gandrīz visi rakstītāji nodarbojās tikai ar Niksona un Kenedija personām un iespajds palika arī tāds, ka latviešu lielais vairākums ierindojās to vēletāju skaitā, kas arī balsoja par vienu vai otru no uzstādītajiem kandidātiem kā par personu, tad gribot negribot visā ģsumā jāpakavējas arī pie minēto divu partiju sastāva un politiskiem mērķiem.

Republikāņi. Republikāņu partija reprezentē pirmām kārtām amerikāņu lielkapitālistus, industriāļus, lieltirgotājus, lielo namu un lielo farmu īpašniekus un bagātņiekus vispārīgi. Tamdēļ pie republikāņiem pieder arī lielo uzņēmumu vadītāji ("menadžeri") un arī augstākie ierēdņi, kamēr republikāņi ir pie varas. Aiz republikāņiem stāv milzīgs saimnieciskais spēks, galvenās bankas, neaprobežoti naudas līdzekļi, pirkta, neidejiskā prese. Lielkapitālisti cenšas uzturēt savu neaprobežoto varu, neaprobežotus noteikšanu savos uzņēmumos un par saviem strādņiekkiem, tos pieņemot vai atlaižot, kad tas tiem ir izdevīgi, pat bez jebkāda ierēdņieņa uzteikšanas termiņa. Tas pānākams vienīgi tad, ja zemē valda pastāvīgs lielāks vai mazāks bezdarbs, kas nostādā darbiniekus vislielākā atkarībā no uzņēmēja un dzen uz leju arī strādņieku algas, un ja valsti ir vāji izveidota sociālā likumdošana, konkrēti — darba un darbinieka tiesiska aizsardzība un nodrošināšana. Tamdēļ arī republikāņi cenšas attaisnot un uzturēt neaprobežotu privātās iniciatīvas aizsardzību un ir pret jebkuŗu sociālās likumdošanas paplašināšanu un savā valdīšanas laikā nekad nav spēruši kaut cik nopietnus soļus pret bezdarbnieku armijas likvidēšanu. Tā kā lielkapitālisti ir apmierināti ar savu stāvokli un nekādas pārgrozības un reformas nevēlas, tad republikāņu polit. filozofija ir konservatīvisms. No tā loģiski seko, ka republikāņi nav cīnītāji par kādām jaunām idejām vai pārgrozībām. Viņi nav arī nekādi konsekvēti cīnītāji pret komūnismu, bet labprāt ielaižas ar to sarunās, kompromisus un ir arvienu gatavi taisīt ar Pad. Savienību un c'tām komūnistu valstīm „business” (veikalus), ja vien varētu par labu cenu nogrūst saražoto preci, nevarēdami aiz-

mirst otrā pasaules kara labos laikos, kad blakus milzīgajiem pasūtīnājumiem pašu amerikāņu armijai, viņi varēja „noliferēt” ar valdības starpniecību Pad. Savienībai visādus kara materiālus, apģērbus un pārtikas produktus par veseliem 11 miljardiem dolāru! Amerikāņu lielkapitālisti bija tie, kas tik viesmīgi uzņēma Padomju valsts kapitālisma pārstāvjus Mikojanu un Chruščovu, klājot tiem ienākšanai viesību telpās sarkanu celiņu.

Protams, vēlēšanu laikā, lai iegūtu politiski neapzīnīgo vēletāju balsis, republikāņi solīja daudz ko tādu, ko nekad nav domājuši pildīt, starp citu arī jo aktīvu cīņu pret komūnismu. Tagadējā prezidenta Elzenhauera vēlēšanās republikāņi solīja pat „atbrīvošanas politiku” attiecībā uz komūnisma okupētajām nācijām Eiropā, bet šo solījumu nepildīja. Republikāņu administrācija ne pirkstu nepakustināja, lai palīdzētu varonīgajiem Ungārijas brīvības cīnītājiem, bet gan rīkoja kopā ar saviem līdziniekiem angļu kapitālisma pārstāvjiem — konservatīvajiem (torijiem) „galotņu konferences” ar komūnistiem un laipni uzņēma okupēto nāciju apspiedējus Mikojanu, Kozlovu un Chruščovu ASV. Niksons, viesojoties Maskavā, atvainojās saniknotā Chruščova priekšā par ASV kongresa pieņemto lēmumu par okupēto nāciju nedēļas ievēšanu ASV.

Demokrāti. Otra lielā amerikāņu politiskā partija — demokrāti reprezentē liberālo pilsonību, sīkpiļsonību, zemāko ierēdņiecību, biroju darbiniekus, kalpotājus un strādņiekus. Mazākie uzņēmēji un sīktirgotāji, kas lielā mērā strādā ar svešu kapitālu, kreditu, ir atkarīgi un tiek izmantoti no bankām un monopolitiskā lielkapitāla. Tā ir šķira, kas vēl sīvi cīnās par labāku nākotni, par sava vēl nedrošā stāvokļa uzlabošanu un labprāt šai cīņā gribētu atbalstīties uz valsts palīdzību. Pie demokrātu partijas turas arī daļa no farmeriem, kas tagad stipri atkarīgi no valsts palīdzības. Farmeri, kā zemes īpašnieki visās valstīs, savos politiskos un sociālos uzskatos ir visumā tomēr ļoti konservatīvi, kamdēļ arī ievērojama daļa no ASV farmeriem seko konservatīvajai republikāņu partijai. Beidzot, demokrātu part. atbalsta arī intelliģēntie darbinieki un strādņieki, kaut arī šī partija nav nekāda strādņieku partija kā leiboristi Anglijā vai dažādās sociālistu partijās Eiropā. Ipatnējos ASV apstākļos koalīcijas partija starp liberālo pilsonību un strādņiecību ir vienīgā iespēja, kā novērst pastāvīgu republikāņu partijas hegemoniju. Pie pastāvošās majoritārās vēlēšanu sistēmas vēlēšanās var uzvarēt tikai lielas, spēcīgas partijas ar

„CIVILCOURAGE”

Jau pirms ASV prezidenta vēlēšanu kampaņas Dž. F. Kenedijs ar šādu virsrakstu bija publicējis grāmatu (tā iznākusi arī vācu val., 1960.), kurā autors asi un vaļsirdīgi kritizējis ASV valstsvīru „slinko domāšanu”, kompromisus politiku, arī korrupciju savtīgos nolūkos. Līdz ar to grāmatā izteikti principiālie uzskati, kādai jābūt patiesai demokrātiska valstsvīra stājai: tam vajadzīga politiska drošme, „civilcourage” un atbildības sajūta par visu, kas darāms valsts un tautas labā, bet — bez pieglai- mošanās vēletājiem.

Tagad visas acis brīvajā pasaulē vērsas uz „Civilcourage” autoru: kāda būs viņa paša stāja ASV prezidenta amatā? Bet it īpaši apspiestās tautas gaida, kāda būs viņa „civilcourage” iepretim Padomju Savienības imperiālistmam un koloniālistmam. Šinī ziņā zīmīgu interviju sniedzis laikr. „France Soir” (Parīzē): pēc ievēlēšanas ASV prez. amatā Kenedijs izteicies: „Es nekad neielaidīšos kompromisā ar Pad. Savienību, lai turpinātos tās virskundzība Austrumvācijā u.c. Austrumeiropas valstīs.” Viņš neatteikšoties no sarunām ar Chruščovu, ja tas izrādīšot patiesi labu gribu.

Šinī sakarībā, kā mums no ASV ziņo, arī kāds no Kenedija (demokrātu) part. tautas vietn. nama locekļiem, M. Fijāns (M. A. Feighan) nācis klajā ar īpašu apspiesto tautu atbrīvošanas programmu: „Apjukuma un neziņas vietā jānāk reālai politikai, kas vērstā uz krievu komūnistu imperiālistma izcīnīšanu. Kādas 20 apspiestas tautas, kas atrodas krievu koloniālās važas, zina, ko nozīmē brīvība un neatkarība. Ukraina, Baltijas valstis, Grūzija, Armēnija, Turkestana, Polija, Ungārija, Rumānija, Bulgārija, Ķēkoslovākija, Jugoslāvija, Albānija, Ķīna, Ziemeļkoreja, Ziemeļvietnama un Austrumvācija gaida, kad kritīs komūnisma važas un apspiestās tautas atgūs brīvību un neatkarību. 80 miljoni krievu nevar uz visiem laikiem apspiest simtiem miljonu nekrievu tautas. Mums jābūt gataviem atbalstīt brīvības centienus visās zemēs aiz dzelzs aizkara, cenšoties aizdedzināt brīvības liesmas no Baltijas jūras līdz klusajam okeanam.”

Tālāk Fijāns paredzējis krievu impērijas sadalīšanu un Apvienoto Nāciju reorganizāciju, pat izslēdzot Pad. Savienību, kas atkārtoti pārkāpusi AN statūtu pēc burta un gara. „Mums jārikojas bez kavēšanās, kamēr Chruščovs nav paguvis sagraut AN.”

Mēs gaidām, lai nākamajā 1961. gadā ASV un pasaules politikā patiešām sāktos „civilcourage.” K. Dz.

labi izveidotu partijas un vēlēšanu organizāciju, kuŗas pie tam vēl spēj mobilizēt vēlēšanu cīņai prāvus naudas līdzekļus. Vēlēšanu organizācija un organizēšana ikvienai partijai, kas nopietni grib mēģināt uzvarēt ASV vēlēšanās, izmaksā vismaz 5—6 milj. dolāru un pat vairāk. **Kenedija ievēlēšanu izšķira amerikāņu spēcīgo arodbiedrību un rūpniecības strādņieku balsis, kas nodrošināja demokrātu kandidāta pārkāpumu visās lielākās rūpniecības pilsētās.**

Strādņieki savās prasībās stāv par tālu ejošu valsts vadību tautsaimniecībā, par saimniekošanu pēc plāna, kas novērstu krīzes, par valsts sociālās likumdošanas paplašināšanu, par vecuma pensiju paaugstināšanu, par brīvu medicīnisku palīdzību, it sevišķi veciem, darba nespējīgiem pilsoņiem, par milzīgās bez-

tomātiski paceltu algas un samazinātu darbinieka lielo atkarību no darba devēja.

Apzinīgā amerikāņu strādniecība un tās arodorganizācijas, izņemot nedaudzas, kur paspējuši iefiltrēties komunisti, ir visnoteiktākais cīņas avangards pret komūnismu. Atcerēsimies, kā Čruščovs tika uzņemts pie amerikāņu strādnieku organizācijām, kāda uzņemšana pilnīgi līdzinājās diktatora „apsveikšanai” angļu strādnieku partijā. Visā pasaulē taisni strādniecība un tās politiskās partijas, leiboristi un sociāldemokrāti, ir principiāli un nesamierināmi cīnītāji pret komūnismu, kurpretim visādu šķiru konservatīvie un galējie labie nekad nav bijuši principiāli komūnisma pretinieki un ir ielaidušies arvien ar komunistiem kompromisos, tiklīdz to atzinuši par izdevīgu.

Iepazīnušies tuvāk ar abām amerikāņu politiskajām partijām, mēs tagad varam taisīt prognozi par ASV turpmāko politiku, dodot atbildes uz jautājumu, kādas pārmaiņas var gaidīt no Kenedija un demokrātu valdības.

1. Kas gaidāms?

Jāņem vispirms vērā, ka demokrātu partijas sastāvs un partiju atbalstītie sociālie spēki ir diezgan dažādi un dažādas ir arī prasības. Aiz demokrātu partijas stāvošā liberālā pilsonība negribēs pilnā mērā atbalstīt tālu ejošas strādnieku prasības, piem., ievērojami paaugstināt strādnieku algas vai radikāli paplašināt sociālo likumdošanu. No vairāk desmit tūkstotiem ASV miljonāru daži simti piedalās arī demokrātu partijā un to skaitā arī jaunievēlēta prezidenta tēvs, pazīstamais Bostonas miljonārs. Šie bagātnieki ir lielā mērā seguši demokrātu partijas vēlēšanu izdevumus, un lai tie neatrautu savu finansālo atbalstu partijai tās turpmākā darbībā, arī ar šo grupu partijai un tās uzstādītam un ievēlētam prezidentam būs jārēķinās. Tāpat kā republikāņu partijai ir savs labais un kreisais spārns, no kuŗa piem. Ņujorkas gubernators Rokefellers daudz neko neatšķiras no demokrātiem, tā arī jaunā — prezidenta partijai ir divi spārni, labais un kreisais, kapitālisti un strādnieki, un jaunajai valdībai būs diezgan grūts uzdevums šo abu spārnu prasības saskaņot. Tādā saskaņošanas darbā dažu grupu, kā piem., strādnieku prasības lielā mērā tiks apcirstas. Taču puslīdz droši var paredzēt, ka lielākās pārmaiņas būs sekojošās: lielāka nekā līdz šim saim. plānošana, valsts varai daudz aktīvāk piedaloties tautsaimniecības veidošanā un attīstības veicināšanā. Industriālās ekspansijas ievērojama kāpināšana.

Republikāņu 8 gadu „naktssarga” lomas saimnieciskās politikas rezultātā ASV industriālā ekspansija ir noslīdējusi uz viszemākā līmeņa visā ASV vēsturē, un proti, uz apm. 2 ar pus proc. gadā, paliekot tālu iepakaj Rietumvācijai (5 proc.) un pat Francijai (3,5 proc.), nerunājot jau par Pad. Savienību, kuŗa izlieto vislielāko piepūli, lai apdzītu ASV saimnieciski un kuŗas industriālā ekspansija pēc padomju statistikas datiem iztaisa apm. 10 proc. gadā. Pirmais līdzeklis ASV straujai industriālās ekspansijas pacelšanai būtu bezdarbnieku armijas iesaistīšana ražošanā un nodarbinātības koeficienta ievērojama paaugstināšana. Šīs prasības vairākās reizēs tika izeltas Kenedija priekšvēlēšanu runās, kuŗās viņš solīja likvidēt republikāņu saimnieciskās politikas izperināto apm. 4 milj. bezdarbnieku ar-

miju un pacelt nodarbināto skaitu no tagadējiem apm. 67 milj. uz 86 miljoniem. Šeit, runājot tikai par sagaidāmām pārmaiņām, kas it sevišķi varētu interesēt latviešus, ir jāatzīmē, ka sakarā ar bezdarba likvidēšanu ir paredzama strādnieku reālās algas celšanās, ar noteikumu, ja izdosies rovērst inflāciju, kas jau klauvē pie durvīm.

Sakarā ar demokrātu jauno ekonomisko politiku vēl paredzama kredīta procenta likmes un reizē ar to arī noguldījumu interešu apmēra pazemināšana, kas skārs, protams, arī latviešu noguldītājus.

Sociālās likumdošanas paplašināšana, it sevišķi brīva medicīniska palīdzība vecumpensiju saņēmējiem, kas vēlēšanu programmā ir solīta un kādu solījumu noteikti prasīs amerikāņu arodbiedrības, kas atbalstīja Kenediju vēlēšanās.

Arbitrācijas likumdošanas paplašināšana, lai nākotnē varētu novērst tādus konfliktus uzņēmēju un strādnieku starpā kā streikus, kas nopietni apdraud tautsaimniecības ekspansiju un nes abām pusēm milzīgus zaudējumus. Tādas nekārtības, ka pēdējais lielais tērauda strādnieku streiks, kas ilga vairāk nekā pusgadu, nesa 6,5 biljonu dolāru zaudējumus un lielā mērā paralizēja ne tikai tēraudrūpniecību, bet daudzas citas atkarīgas rūpniecības nozares. Šajā ekonomiskās sacensības laikmetā ar Pad. Savienību, ASV vairs nevar to atļauties.

Reformas izglītības laukā. Saskaņā ar dažādu sociālo grupu prasībām uzstādīto vēlēšanu programmu un priekšvēlēšanu laikā atkārtoti dotiem solījumiem ir sagaidāmas diezgan ievērojamas reformas tautas izglītības paplašināšanā.

Bruņošanas programmas paplašināšana. Lai gan bruņošana ir galvenā kārtā ārpolitikas līdzeklis, taču paredzamā bruņošana, kuŗu prasa kā demokrāti, tā arī daļa no republikāņiem, lai pavairotu ASV drošību un varenību un paceltu noslīdējušo ASV starptautisko prestižu, izsauks arī jūtamas pārmaiņas valsts iekšienē. Tas būs viens no līdzekļiem, kā mazināt bezdarbu, bet bruņošanas programma, kopā ar sociālās nodrošināšanas paplašināšanu un izglītības reformu, vedīs pie lielākas vai mazākas nodokļu paaugstināšanas.

2. Piegriežoties jautājumam, kādā veidā demokrātu uzvara notikušajās prezidenta vēlēšanās varētu iespaidot pasaules politiku, it sevišķi cīņu pret komūnismu, ir vispirms jākonstatē, ka abas partijas savā ārējā politikā ir stipri līdzīgas. Čruščova izteiciens par abu partiju prezidenta kandidātu tādu līdzību, kāda esot divu zābaku pārim, ir zīmēts galvenā kārtā uz abu partiju ārpolitiku, kas Čruščovu, protams, visvairāk interesē. Kad viņš izjukušās Parīzes konferences laikā bija, kā daži teica, „izplaukājis” republikāņu prezidentu un pziņojis, ka viņš runās tikai ar ev. demokrātu prezidentu pēc notikušām vēlēšanām, viņš saņēma no demokrātu līderā Džonsona u.c. demokrātu deputātiem parakstītu telegrammu, lai veltī necer uz kaut kādu labvēlīgāku demokrātu partijas politiku attiecībā pret komūnismu. Ar šo telegrammu lielā mērā ir atbildēts uz to konservatīvo latviešu bažām, kas domā, ka demokrāti varētu ieslīgt kompromisos ar komunistiem un šo bažu pastiprināšanai izsauca F. D. Ruzvelta rēgu.

Otrā pasaules kara laikā un pirmos pēckara gados milzīgas kļūdas attiecībā pret komūnismu pielaida ne tikai Ruzvelts, bet gandrīz visi rietumu sabied-

roto vadoņi. Tik bēdīgi slavenās „lielās aliances” arhitekts bija nevis Ruzvelts, bet konservatīvais Čerčils, kuŗš 1941. g. noslēdza augstāk jau minēto Anglijas-Padomju Savienības alianci, kuŗai tikai vēlāk pievienojās ASV un citas valstis. Eizenhauers kā sabiedroto spēku virspavēlnieks tāpat pielaida lielas kļūdas attiecībā uz komunistu spēku ielaišanu Eiropas sirdī, kuŗas viņam pārmet angļu spēku virspavēlnieks Montgomerijs savās atmiņās. Sabiedroto vadoņi mācījās no pielaištām kļūdām, un vecais Čerčils kādreiz vaļsirdīgi atzinās, teikdams: „Mēs esam nokāvuši ne to cūku, kuŗu vajadzēja kaut.” Amerikāņi, šķiet, ir mācījušies no tām visvairāk un nekur nav dzirdēts vai lasīts, ka kāds amerikāņu politiķis vai kāda no politiskām partijām gribētu atgriezties pie „Ruzvelta ēras.” Kenedijs ir sevi deklarējis kā noteiktu komūnisma apkarotāju.

Pagaidām nav nekādu zīmju, ka jaunievēlētais prezidents vai demokrātu partija vispārīgi gribētu atgriezties pie katastrofiskās Ruzvelta ārpolitikas ēras, bet ja nu meklējam kādus salīdzinājumus pagātnē, tad drīzāk gan var sagaidīt, ka Kenedijs sekos bij. demokrātu prezidentam Trūmenim, kuŗš enerģiski stājās pretim komūnisma ekspansijai saimnieciski ar „Māršala plānu”, un ar ieročiem — Grieķijā un Korejā. Demokrātu prez. Trūmens katrā ziņā parādīja sevi par daudz enerģiskāku un sekmīgāku komūnisma apkarotāju, nekā republikāņu prezidents Eizenhauers, kamdēļ nav nekāda iemesla uz tā pamata vien, ka jaunais prezidents nāk no demokrātu partijas, turēt viņu nepamatošās aizdomās par mikstācību attiecībā pret komūnismu, kā to piem. darīja latviešu laikraksts „Laiks.”

Var puslīdz droši pieņemt, ka jaunais prezidents būs spiests rēķināties ar saviem vēlētajiem, vispirmā kārtā ar tik pretkomunistiskajām un spēcīgajām ASV arodbiedrību apvienībām un uzņemt daudz aktīvāku un agresīvāku kursu pret komūnismu.

3. Kas gaidāms Latvijai?

Atbildot uz jautājumu par Latvijas atbrīvošanas izredžu uzlabošanas vai pasliktināšanas, sakarā ar prezidenta maiņu ASV, ir vispirms jākonstatē, ka kuŗš kā Latvijas atbrīvošanas līdzeklis ir tapis neiespējams kodolieroču lielo briesmu dēļ abām kaŗotāju pusēm un visai cilvēcei. Par mūsu dzimtenes atbrīvošanu nekaŗos ne republikāņi, ne demokrāti, jo ASV visi vēlas mieru. Šāda atbrīvošana var notikt tikai vai nu ilgākā vēstures evolūcijas periodā, cīnoties par to ar miera, idejiskiem un politiskiem līdzekļiem, vai arī rodoties kādai pilnīgi negaidītai starptautiskai situācijai vai lielām pārmaiņām Padomju Savienības iekšienē.

Ja nu pašreizējā vēsturiskā situācijā Latvijas kā arī vispārīgi apspiesto tautu atbrīvošanas cīņa vedama galvenā kārtā ar politiskiem, diplomātiskiem un idejiskiem līdzekļiem, tad katram būs saprotams, cik nozīmīga top pašu apspiesto tautu, it sevišķi šo tautu politisko emigrantu, piedalīšanās šajā cīņā. Vēsture mums māca, ka ikvienas tautas neatkarība ir viņas pašas brīvības cīņas rezultāts. Citi sniedz palīdzību tikai tādām tautām, kas pašas cīnās par augšņēpju. Citādi tas nav bijis arī ar latviešu tautas likteņiem. 18. novembris un Latvijas valsts dzima no uzdrīkstēšanās, no brīvības cīņām, bet tā grima neuzdrīkstēšanās un padošanās dēļ. Kad 1918.—1919. gados mēs cīnījāmies pret vairākkārtīgu pārspēku un uz divām

Viens no latviešu sociāldemokrātu vidējās paaudzes redzamākajiem pārstāvjiem Rūdolfs Pakalns 26. decembrī pārkāps 50 gadu sliekšni.

P. dzimis 1910. g. 26. dec. Sabilē, pirmā pasaules kara laikā bēgļu gaitās dzīvojis Pēterpilī, bet pēc tam atgriezies Latvijā. 1925. g. iestājies Jelgavas skolotāju institūtā, ko pēc pāris gadiem beidzis. Institutā gados iestājies LSDSP un aktīvi darbojies Darba Jaunatnē un SSS. Būdam skolotājs Kandavā, P. noorganizēja tur DJ nodaļu. 1930. g. Pakalns pārcēlās par skolotāju uz Rīgu, un tad sākās viņa rosīgā darbība gandrīz visās strādnieku organizācijās. 1933. g. P. kļuva par sociāldemokrātiskā laikraksta „Darba Zemnieks” redaktoru kopā ar R. Lindiņu. Pēc 1934. g. apvērsuma viņš aktīvi piedalījās sociālistu pagrīdes darbā un bijis viens no nelegālās Darba Jaunatnes Savienības vadītājiem. 1937. g. ulmaniskā politpārvalde apcietināja Pakalnu un noturēja 6 nedēļas apcietinājumā. Pēc tam viņš caur Somiju emigrēja uz Zviedriju.

Stokholmā P. dzīvoja 1937.—1940. g., rosīgi darboties latviešu emigrantu vidū. 1941. pavasarī LO publicēja zviedru valodā viņa brošūru par strādnieku dzīves līmeņa pazemināšanos Latvijā pirmās krievu okupācijas laikā. 1941. g. P. izceļoja tālāk uz Meksiku, kur nodzīvoja 17 gadus. 1945. g. pēckara latviešu emigrācijai sākoties, Pakalns nekavējoties uzņēma sakarus ar LSDSP trimdas organizāciju. Pēdējos 15 gados viņš bijis rosīgs „Brīvības” līdzstrādnieks un ļoti aktīvi darbojies kā LSDSP pārstāvis Amerikā, kā arī bijis partijas Ārzemju komitejas loceklis. Trimdas arodnieku kopa un trimdas arodnieku starptautiskais centrs Parīzē izraudzīja Pakalnu par savu pārstāvi Apspiesto nāciju asamblejā Ņujorkā, un tur viņš pēdējos gados aktīvi strādājis. P. enerģija devusi viņam iespēju darboties arī ASV strādnieku kustībā: viņš ievēlēts par ASV sociālistu partijas izpildu komitejas loekli. Kopš pāris gadiem P. dzīvo Ņujorkā, (780 Riverside Drive, New York 32).

Sveicam jubilāru un vēlam viņam ar līdzšinējo enerģiju un noteiktību cīnīties tālāk par Latvijas brīvību. Brīvi sveiks!

Brūno Kalniņš.

frontēm, mums palīdzēja daudzi, bet kad 1939. gadā Ulmaņa valdība slēdza ar mūsu nāvīgo ienaidnieku padošanās līgumu un 1940. gadā glēvi atvēra tam vārtus, tad neviens mums arī vairs nepalīdzēja, jo kas pats sev nepalīdzas, tam pat Dievs vairs nevar palīdzēt. Tamdēļ vispirms atmetama vislielākās mulķības iedoma, visnepamatotākā cerība, ka kāda cita tauta vai arī varens ASV prezidents izcīnīs mūsu brīvību, ja mēs paši par to necīnīsimies.

Jautājums tikai, vai latvieši un citas

š.g. beigās Latvijas PSR zin. akad. izdevumā nācis klajā liela formāta albums, kuŗa uzdevums, kā J. Sudrabkalna ievadā sacīts, tuvināt tag. paaudzi Raiņa personībai un viņa mūža darbam: „... vecie tēli parādīsies jaunā gaismā, iegūst tuvību un siltumu, istabā un sirdī būs ienācis pats dzejnieks.”

Grāmatas titullapa u.c. īsie teksti un paskaidrojumi iespiesti latv. un krievu valodā, tātad tā domāta izplatīšanai arī krievzemē, bet iespiesta tikai 5000 eks., tā ka tā varēs nonākt tikai līdz retai latviešu „istabai un sirdij.”

Albumu sastādījusi kāda Vilhelmīne Kairiņa, kuŗai, redzams, trūcis vajadzīgās kompetences, lai orientētos Raiņa biogr. materiālos, kāpēc paskaidrojumi pie dažiem fotoattēliem ir pavisam aplami, ko nav pamanījuši arī daudzie „redaktori.” Tomēr galvenais nolūks bijis — arī ar ilustr. materiāliem falsificēt Raini, tāpat kā to boļševiki dara, rakstīdami par R. dzīvi un interpretēdami viņa darbus. Nav neviena fotoattēla, kas parādītu R. viņa tuvāko laika biedru vidū — latv. sociāldemokrātijas vidū; tāpat nav parādīts R. kā demokrātiskās Latvijas valstsvīrs (Satv. sapulces un Saeimas dep., izgl. ministrs, LŪ goda biedrs u.t.t.) Patiesais Rainis ar viņa lielo nozīmi latv. tautas politiskajā un kultūrlajā dzīvē šinī grāmatā nav atrodamas, tas ir rūpīgi noslēpts!

apspiestās tautas var cerēt uz labvēlīgu atba'stu un palīdzību no nākamā ASV prezidenta. Uz šo jautājumu ir jāatbild noteikti pozitīvi. Nav nekāda pamata dažu latviešu histēriskiem kliezdzieniem, ka ar Kenedija ievēšanu brīvā pasaule tiks atdots komūnismam.

Senators Džons F. Kenedijs jau 1953. gadā kādā no savām runām noteikti prasīja Latvijas, Igaunijas un Lietuvas, kā arī citu apspiesto tautu atbrīvošanu (ko turpretim nekad nav darījis republikāniskais prezidents Eizenhauers). Arī nupat notikušās prezidenta vēlēšanās demokrātu partijas vēlēšanu programma prasīja to pašu.

Mūsu brāļu tauta, lietuvieši, kā daudzos citos gadījumos, tā arī šajās prezidenta vēlēšanās, parādīja atkal lielāku politisku gatavību un tālredzību, nekā latvieši, labpusējā prese un organizācijas, jo Amerikas lietuvieši bija nolēmuši atbalstīt prezidenta vēlēšanās demokrātu partiju. Un lūk, ko teic, starp citu, nākošā ASV prezidenta Kenedija telegramma Čikāgas lietuviešu organizācijai, ar kuŗu viņš pateicas lietuviešiem par demokrātu partijas atbalstīšanu vēlēšanās:

„ASV demokrātu valdības nekad nav atzinušas Padomju Savienības izdarīto Lietuvas aneksiju. Jaunā demokrātu valdība turpinās šo politiku. Mēs nepamešim tautas aiz dzelzs priekšsarga un tagadējo status quo neakceptēsim. Paplašinot informācijas programmu, mēs aplicināsim šim tautām, ka mūsu mērķi paliek agrākie — brīvība un cilvēka tiesības. Un mēs izlietosim visus iespējamus līdzekļus, lai Lietuvas un pārējo Baltijas valstu tautas atkal varētu baudīt brīvību un tiesības.”

Mēs tamdēļ varam droši cerēt, ka tas jaunās demokrātu valdības atbalsts, kas solīts lietuviešiem, tiks piešķirts arī mūsu tautai, ja vien mēs paši pratīsim un centīsimies nest augstu mūsu brīvības cīņas karogu.

Dr. K. R. Dzelzītis (ASV).

Grāmatā ievietota arī R. pēdējās dzīves vietas (viņa mājas Rīgā, Baznīcas ielā 30.) fotouzņēmums. Tur redzama šī māja tagadējā stāvoklī: baigi noplūkusi, ar galīgi izjukušu ietvi mājas priekšā. Šis uzņēmums tad nu ir boļševiku pašu pasniegtā „vizitkarte,” kuŗa bez viltojuma rāda, kā viņi „godina” Raiņa piemīni!

F. CIELENA ĀRPOLITISKA RUNA
š.g. 4. dec. Stokholmā bija radijusi ne-parasti plašu interesi, tai ar lielu uzmanību sekoja prāvs sanāksmes dalībnieku skaits no visām latv. aprindām. F. Cieļens kritiski iztirzāja Latvijas ārpolitiku visā neatkarības laikā, īpaši apstādāmie pie K. Ulmaņa un V. Muntera ārpolitikas kļūmīgajām sekām, tāpat izsekodams starptaut. politikai II pas. kara un pēckara laikmetā, norādīdams uz Eizenhauera pol. bankrotu un likdams cerības uz apspiestajām tautām labvēlīgu pagriezienu, kāds sagādāms no Kenedija.

Kas darāms Latvijas atbrīvošanas labā? — arī uz šo jautājumu runātājs centās atbildēt 4 pamattezēs: 1. Jāpanāk, lai rietumvalstis saprastu, ka Baltijas pierēma ir svarīga un aktuāla starptaut. nozīmē: kamēr Baltijas telpa atradīsies krievu imperiālistu varā, tā būs tiešs apdraudējums Polijai, Vācijai, Skandināvijas valstīm un Anglijai 2. Mūsu diplomācija trimdā jāizvērs par nozīmīgu cīņas akciju, kuŗa bez mūsu diplomātiem (A. Spekkes, V. Māsēna) jāiesaistās arī parlamentāriešiem, pol. partiju pārstāvjiem (V. Bastjānim, Br. Kalniņam, J. Breikšam, A. Klīvem, J. Rancānam, A. Bļodniekam). 3. Šai akcijā jāsaliedē visu 3 Baltijas valstu dipl. un pol. darbinieki, paredzot, ka brīvību atguvušās Baltijas valstis varēs pastāvēt kā starptautiski neitralizēta un garantēta (ASV, Anglijas, Vācijas, Francijas un formāli arī Krievijas garant.) Baltijas ūnija. 4. AN kontrolē izdarāms plebiscīts Baltijas valstīs, kuŗā piedalās visi Baltijas valstu pilsoņi, kas tādi bijuši 1939. g., un to pēcnācēji, neatkarīgi no viņu tag. pavalstniecības un atrašanās vietas.

NKVD UZDEVUMI TŪRISTIEM

š.g. oktobrī no tūristu kuŗa „Latvija” nobēgušais Jānis Mazulāns, kam piešķirtas patvēruma tiesības Zviedrijā, 7.12. preses konferencē Stokholmā paskaidroja, ka katram tūristam ārzemēs NKVD liek izpildīt zināmu uzdevumu. Tā viņam bijis uzdots: 1. „atklāt” Zviedrijā kādu iedomātu „spiegu organizāciju”; 2. noorganizēt „progresīva” latv. laikraksta izdošanu Zviedrijā prokomunistiskai propagandai; 3. izpētīt, kādās tipogrāfijās iespiež latv. pretkomunistisko literatūru, un noorganizēt tur sabotāžu. Tāpat tūristus, kas ierodas Latvijā no ārzemēm, NKVD cenšas ievilkst savos tīklos. Tūristu grupai, no kuŗas viņš izbēdzis, par vadītāju bijis čekists Pauls Petrovičs, (ar segvārdu „Puchovs”).

PUTNĪŠS ATLIDOJIS

Novembra otrā pusē Zviedrijū apmeklēja padomju izglītības budžu delegācija ar PSRS augstskolu ministru Jelutinu priekšgalā. Tanī ietilpa arī vecais latviešu komūnists J. Putniņš, kas tagad ir Latvijas PSRS augstāko mācību iestāžu valsts komitejas priekšsēdis. Apmeklējot zviedru izglītības iestādes, Rīgas Putniņš muti nav atvēris un kā ēna sekojis savam krievu kungam.

SAVĀDS „LABDARIS”

Melndālē, pie Geteborgas, dzīvo kāds latv. jūras kapteinis **Jānis Gustavs Sausiņš**, kas rīkojas ar plašiem līdzekļiem un dēvējas par liebu „patriotu.” Nesen viņš esot nodibinājis „Latviešu Apvienības Zviedrijā” (tās sēdeklis Stokholmā), „Rietumzviedrijas nodaļu.” LAZ vārdā viņš izplatījis kādu „uzsaukumu” zviedru valodā, kurā notēloti deportēto un vajāto latviešu drausmīgie apstākļi un lūgta zviedru sabiedrības palīdzība šiem nelaimīgajiem.

„Göteborgs-Posten” š.g. 27. sept. n-rā ievietots raksts „Latviešu lūgums un pateicība” (Vādjan och tack från Lettlandare) ar „priekšs. kapt. J. Sausiņa” parakstu. Tanī st.c. no „uzsaukuma” citēts: „Mēs, kas pazīstam turienes apstākļus, ar šo laipni lūdzam Jūsu un Jūsu uzņēmumu palīdzību ar lielākiem ekonomiskiem līdzekļiem, kurus, iemaksāts mūsu postgīro Nr. 45 51 17, saņemsim ar pateicību. Tad Latviešu Apvienības Zviedrijā svarīgā nozare, Rietumzviedrijas nodaļa, varēs izvērst savu darbību. Mēs uzdrošināties lūgt Jūs ziedot šim žēlsirdīgajam mērķim „polītiskās atmaksas dāvanu!” Seko pateicība par saņemtiem ziedojumiem no tirgotājiem, rūpniekiem, rederejām u.c. firmām, namsaimniekiem un konservatīvo partijas org., iestādēm un personām, kopskaitā 20, un „vēl citiem ziedotājiem, kas nav uzdevuši savas adreses.”

Līdzīga satura raksts, ar tādu pat virsrakstu, ievietots „Säfte-Tidningen, Västra Värmland” š.g. 27. oktobra n-rā (tikai ziedojumu iemaksai šoreiz uzdots postgīro 42 51 17).

Pēc tam vēl „Göteborgs Handels-och Sjöfarts-Tidning” š.g. 17. novembra n-rā iespiests raksts „Baltija 20 gadus atrodas Pad. Savienības okupācijā.” (Tjugo år sedan Sovjet underkuvade Baltikum) Tanī apstākļi Latvijā tēloti it kā „pēc kapt. Sausiņa izteicieniem,” atkārtots lūgums „zviedru tautai” sniegt palīdzību nevainīgiem cietējiem, iemaksājot ziedojumus Latv. Apvienības postgīro Nr. 42 51 17. (Rakstam pievienots „jūras kapteiņa Jāņa-Gustava Sausiņa” fotoattēls).

Kā mums no Geteborgas ziņo, J. Sausiņš šādā veidā savācis vairākus tūkstošus kronu, tikai nav zināms, vai un kā viņš tos izlieto „pārtikas un medikamentu sūtīšanai smagi cietušajiem tautiešiem dzimtenē”, kā pēdējā rakstā solīts. Nav arī zināms, vai un kas viņa operācijas revīdē.

Kā zināms, pie Latviešu Palīdzības Komitejas Zviedrijā pastāv vairāku organizāciju „Sadarbības Komiteja”, kurā jau vairākus gadus vada plašu palīdzības akciju (Zviedrijā autorizētu zvērinātu revidentu uzraudzībā), un tanī līdzdarbojas arī Latviešu Apvienība Zviedrijā. Tikai no J. Sausiņa savāktiem ziedojumiem šai organizācijai nav iemaksāta neviena ēra!

Tāpēc vispirms sagaidām atklātībā publicētus paskaidrojumus no Latviešu Apvienības Zviedrijā: vai J. Sausiņa zied. vākšanas akcija notiek ar LAZ ziņu un uzdevumu?

Otrkārt, mēs sagaidām attiec. paskaidrojumu no **Sadarbības Komitejas** šīnī lietā, lai notiktu zviedru sabiedrības maldināšana un latviešu trimdas org-ju kompromitēšana.

Kā „Lond. Av.” ziņo, ELJA's jaunieši norobežojušies no J. Sausiņa kompanijas

VECĀ BOĻŠEVIKA „PIECI RAINĪ”

š. g. 25. nov. DV Stokholmā bija sarīkojusi „disputu” par trimdas attiecībām pret dzimteni. J. Rudzītis atstāstījis LAK EC Bilefeldes sesijā pieņemtās tezes (pie A. Landsmaņa ref. šīnī jautājumā), tā izņemdams saturu „no mutes” ref. A. Landsmanim. Komiskā lomā nonācis A. Kroders, kas nemaz nav runājis par tematu, bet cīnījies pats ar savu ēnu — boļševismu un marksismu un, kā parasti, zākājis latv. sociāldemokratus, arī Raini, jo esot pavisam „5 Raini” ar dažādiem uzskatiem (tā akceptējis arī boļševiku interpretācijā vilto Raini!). Pat nelielais pilsonisko klausītāju pulciņš bijis par to sašutis. Kāds klausītājs pateicis vecajam boļševikam, lai nemuldot niekus, un noprasījies, ko šis labu trimdā darijis, kamēr soc-dem. līderi Br. Kalniņu visi pazīstot kā aktīvu cīnītāju par Latvijas brīvību. No „varonlomas” izkritušais balamute pēc tam saviem draugiem sūdzējies: „sarkanie” (A. Landsmanis un J. Rudzītis?) esot viņu sakāvuši! Tā „disputā” nav trūcis savas jautrības, kaut arī nebijis ieradies, kā solīts, pazīstamais triku taitītājs Dr. theol. H. Biezais.

LŪCIJAS GARŪTAS „ZELTA ZIRGS”

Pad. Latvijas komponistu savienības „jaunrades sanāksmē” apspriesta Lūcijas Garūtas jaunā kompozīcija — simfoniskā teiksmā pēc J. Raiņa „Zelta zirga” motīviem. Jaunais skaņdarbs atzīts par „plašam simfoniskam darbam nepiemērotu formas veidojumu,” jo tas laikam neatbilst boļševiku „kaujinieciskam” žanram.

PAŠU ĻAUDIS

Daži emigrācijas laikraksti ļoti uztraucas par pāris latviešu dziedoņiem, kas apmeklējuši Latviju un tur snieguši mulžīgas intervijas. Tas nu tā, bet trimdas prese vēl nesēn šos pašus cilvēkus visādi cildināja. Bez tam viņi jau trimdas sabiedrībā visu laiku piederēja ulmaniešu spārnam. Vārdu sakot, atkal reiz pašu ļaudis izgāzušies!

J A U N Ā K I E I Z D E V U M I

LPK grāmatnīcā — Stokholmā,

Kommandörsgatan 19, A

Tālrūnis 60 31 81 — Izsūtām

uz pēcmaksu.

Mauriņa, Z. **Dzelzs aizbīdņi lūst**, romāns, Kr. 25.—; Niedra, Aida, **Bulvāru ēģiāni**, rom. Kr. 19.—; Toma, V. **Aldaune**, romāns, Kr. 18.—; Kārkliņš, V. **Neapklusināmās iekāres**, biogr. romāns, Kr. 16.—; Sarma, Jānis **Kalnakūlu Vikta**, romāns, Kr. 30.—; Soikāns, J., **reprodukciju mape** ar A. Spoģa, E. Galberta un Dr. M. Valtera ievadiem, Kr. 15.—; **Grebzde Irma — Sveicināta, mana dzimtā zeme**, romāns, Kr. 20.—; Kalējs, O. — **Profesora kundzes vēstules**, stāsti, Kr. 15.—; Virza, Ed. — **Raksti, III sēj.**, Kr. 20.—; Jaunsudrabiņš, J. — **Aija**, romānu trilogija, Kr. 20.—; Leimane, Ilona **Mātes cilts**, romāns, Kr. 17.—; Rabindranats Tagore, — **Katastrofa**, romāns, Kr. 20.—; Chamisso, A. **Pēterā šlemīla brīnumainais stāsts**, ar J. Plēpja gravējumiem Kr. 25.—; Džoiss, Dž. **Uliss**, romāns, 720 lpp., broš., Kr. 35.—; Sillanpē, F. — **Kalpone Silja**, romāns, Kr. 17.—; Hornborgs, H., **Tuksneša priesteris**, romāns, Kr. 14.—; **Magazīna Zintis** (latvju žurnāls angļu valodā zinātnēi, literātūrai, mākslai). Iznāk 4 reizes gadā. Abonem. Kr. 6.— gadā. **Laika mākslas kalendārs** (sienas) ar gleznu reprodukcijām, Kr. 7:50.

NOSODĀMA RĪCĪBA

DZEJNIECE ASPAZIJA savā testamentā visas sava un Raiņa autora tiesības novēlējusi ipašam Raiņa un **Aspazijas fondam**, pati izraudzidama šajā testamentā arī mantojuma aizgādņus un fonda vadītājus. Saskaņā ar Latvijas likumiem, Aspazijas testamentu apstiprināja Rīgas apgabaltiesa, un pēc tās sprieduma spēkā stāšanās Raiņa un Aspazijas fonds (RAF) Rīgā uzsāka un trimdā turpina savu darbību, nododams visus ienākumus, saskaņā ar testamentu noteikumiem, latvju kultūras veicināšanai.

Tagad Ed. Dobelis, apgāda „Latvju grāmata” īpašnieks, kas darbojas ASV zem nosaukuma „National Latvian publishers, Inc.”, ignorēdams dzejnieces pēdējo gribu un neatkarīgās Latvijas tiesas spriedumu, bez Raiņa un Aspazijas fonda piekrišanas, patvarīgi izdevis Aspazijas rakstu krājumu, par ko atsakās maksāt autora honorāru, uzsvērdams, ka viņš šīnī lietā atzīstot tikai Padomju Savienības likumus, kādi Aspazijas testamentā sastādīšanas un apstiprināšanas laikā Rīgā nebija spēkā.

Raiņa un Aspazijas fonds atrod, ka šāda Ed. Dobeļa rīcība zaimo mirušās dzejnieces pēdējo gribu un personīgu materiālu interešu dēļ kaitē latvju kultūras darbam trimdā, turklāt mēģinājums kārtot latvju kultūras dzīvi brīvā pasaulē pēc Padomju Savienības komunistiskiem likumiem, ir visasākā veidā kā no morālā, tā no sabiedriski-politiskā viedokļa nosodāms.

RAF uzdevumā — Aspazijas

atstātā mantojuma aizgādņi:

Doc. N. Valters, Austrijā.

J. Kārkliņš, Zviedrijā.

Mag. iur. R. Veidemanis, ASV.

RECENZĪJA

ASV pazīstamajā vēstures žurnālā „The American Historical Review” oktobra burtnīcā ievietota Dr. E. Andersona pozitīva recenzija par Brūno Kalniņa grāmatu „Latvijas Sociāldemokrātijas 50 gadi.”

MIRIS

81 gadu vecumā Austrālijā miris Lietuvas sociāldemokrātijas veterāns un kādreizējais Lietuvas ministrs V. Požela. No Ņujorkas ziņo, ka grūti slims esot Lietuvas sociāldemokrātu partijas prdis prof. Kairis.

LASĀIT UN IZPLATAIT „BRĪVĪBU”

„Brīvības” abon. (10 n-rī gadā) maksā: Zviedrijā gadā Kr. 8.—, pusgadā Kr. 4.50; Anglijā šil. 12 (šil. 7); Vācijā DM 6.— (DM 3.50); ASV/Kanadā dol. 2.— (dol. 1.25); ar gaisa pastu dol. 3.— (dol. 1.70). Pārējās valstīs attiecīgā valūtā, tās vērtību pielīdzinot maksai ASV dol.

Zviedrijā nauda sūtāma:

Lettlands S A P utlandskommittēn, postgīro 45 83 35, Box 701, Stockholm C.

No citām zemēm naudas sūtījumi adresējami: Br. Misinam, Dalbobranten 25-VI, Farsta, Sweden.

Godājamās abonentus laipni lūdzam nokārtot abon. maksu par „Brīvību.”

Redakcija: Kvarnbacksvägen 81—I,

Bromma, Sverige—Sweden

Ansvarīg utgivare: Dr. Emīls Ogrīņš

Redakcija: Brūno Kalniņš un Kārlis Dzijleja

Västmanlands Folkblad Tryckeri. V:ās